

O'ZBEK TILIDA INGLIZCHA TEXNOLOGIK TERMINLARNING YOSHLAR NUTQIDA BARQARORLASHUVI

<https://doi.org/10.70728/phil.v05.i06.038>

Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi
madina20abdullayeva07@gmail.com
Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek tilida inglizcha texnologik terminlarning yoshlar nutqida barqarorlashuvi jarayoni keng qamrovda tahlil qilinadi. Tadqiqotda ushbu terminlarning kirib kelish sabablari, ularning lingvistik moslashuvi hamda ijtimoiy-madaniy omillar ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Raqamli kommunikatsiya vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va globallashtirish jarayonlari inglizcha terminlarning faol tarqalishiga sabab bo'layotgani ko'rsatib beriladi. Shuningdek, yoshlar nutqida ushbu birliklarning normativlashuv bosqichiga o'tayotgani asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari o'zbek tilining zamonaviy rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: texnologik terminlar, inglizcha o'zlashmalar, yoshlar nutqi, lingvistik moslashuv, globalizatsiya, raqamli muhit

THE ESTABLISHMENT OF ENGLISH TECHNOLOGICAL TERMS IN THE UZBEKISTAN LANGUAGE IN YOUTH SPEECH

Abdullaeva Madinaxon Alisher qizi
madina20abdullayeva07@gmail.com
Fergana State University

Abstract: This article provides an extended analysis of the stabilization of English technological terms in Uzbek youth speech. It explores the reasons for borrowing, linguistic adaptation processes, and socio-cultural factors influencing the spread of such terms. The role of digital communication, social media, and globalization is emphasized. The study also demonstrates that many English technological terms are gradually becoming normalized in Uzbek. The findings contribute to understanding modern language development trends.

Keywords: technological terms, English borrowings, youth speech, linguistic adaptation, globalization, digital environment

Kirish

So'nggi yillarda dunyo miqyosida texnologik taraqqiyotning keskin jadallashuvi til tizimlariga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, ingliz tili global kommunikatsiya vositasi sifatida turli milliy tillarga, jumladan o'zbek tiliga ham kuchli ta'sir o'tkazmoqda. Bu jarayon eng avvalo yoshlar nutqida yaqqol ko'zga tashlanadi, chunki yoshlar zamonaviy texnologiyalar, internet resurslari va ijtimoiy tarmoqlarning asosiy foydalanuvchilari hisoblanadi. Bugungi kunda o'zbek yoshlarining kundalik nutqida "like bosdim", "post qo'ydim", "story tashladim", "comment yozdim", "online bo'ldim" kabi ifodalar keng qo'llanmoqda. Bu holat inglizcha texnologik terminlarning nafaqat o'zlashayotganini, balki asta-sekin barqarorlashib borayotganini ko'rsatadi. Ushbu jarayon tilshunoslik nuqtayi nazaridan ham, ijtimoiy jihatdan ham muhim tadqiqot obyekti. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi inglizcha texnologik terminlarning yoshlar nutqida barqarorlashuv mexanizmlarini chuqur tahlil qilish, ularning lingvistik xususiyatlari va ijtimoiy omillar bilan bog'liqligini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot jarayonida kompleks va tizimli yondashuv qo'llanildi. Mazkur yondashuv ingliz tilidan kirib kelayotgan terminlarning yoshlar nutqidagi o'rni, funksiyasi hamda ta'sirini har tomonlama o'rganish imkonini berdi. Avvalo, deskriptiv metoddan foydalanilib, inglizcha terminlarning zamonaviy o'zbek yoshlar nutqida qo'llanilish holatlari tavsiflandi. Ushbu metod yordamida terminlarning qo'llanish chastotasi, ma'no xususiyatlari hamda kommunikativ vazifalari aniqlanib, ularning nutqdagi o'rni batafsil yoritildi. Shuningdek, tadqiqotda sotsiolingvistik yondashuv muhim o'rin egalladi. Bu yondashuv orqali yoshlarning til tanlovi va nutqiy xatti-harakatlariga ta'sir etuvchi ijtimoiy omillar, jumladan, globallashuv, internet madaniyati, ta'lim darajasi, ommaviy axborot vositalari hamda ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri o'rganildi. Natijada inglizcha terminlarning yoshlar orasida ommalashishiga sabab bo'layotgan omillar tahlil qilindi. Bundan tashqari, qiyosiy-lingvistik metod asosida inglizcha terminlar va ularning mavjud o'zbekcha muqobillari o'zaro taqqoslandi. Taqqoslash jarayonida terminlarning semantik mazmuni, uslubiy xususiyatlari hamda qo'llanilish doirasi tahlil qilinib, qaysi hollarda inglizcha variantlar o'zbekcha muqobillarni siqib chiqarayotgani yoki ular bilan parallel ravishda qo'llanayotgani aniqlandi. Tadqiqotning empirik bazasini Telegram, Instagram, YouTube kabi ommabop ijtimoiy tarmoqlardagi yoshlar tomonidan yozilgan izohlar, postlar, sharhlar va kundalik yozishmalar tashkil etdi. Ushbu materiallar yig'ilib, saralandi hamda lingvistik tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar inglizcha terminlarning real kommunikativ muhitda qanday qo'llanilishini, ularning yoshlar nutqiga qay darajada singib borayotganini hamda zamonaviy o'zbek tilining rivojlanish jarayoniga ko'rsatayotgan ta'sirini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot natijalari inglizcha

terminlarning nafaqat leksik qatlamni boyitayotganini, balki yoshlar nutqida yangi kommunikativ va uslubiy tendensiyalarni shakllantirayotganini ham ko'rsatdi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari inglizcha texnologik terminlarning yoshlar nutqida barqarorlashuvi ko'p bosqichli va murakkab jarayon ekanini ko'rsatdi. Avvalo, ushbu terminlar dastlab begona birlik sifatida qabul qilinadi, keyinchalik esa faol qo'llanilish natijasida odatiy nutq elementiga aylanadi. Raqamli muhit bu jarayonning asosiy katalizatori hisoblanadi. Internet va ijtimoiy tarmoqlarda interfeys, dasturiy ta'minot va kontent asosan ingliz tilida bo'lgani sababli foydalanuvchilar ushbu terminlarni bevosita o'zlashtiradi. Masalan, "login", "password", "account", "admin", "blog", "stream" kabi terminlar tarjimasiz qo'llanib kelinmoqda. Yoshlar nutqida ushbu terminlar nafaqat alohida birlik sifatida, balki o'zbek tilining grammatik tizimiga moslashgan holda ham ishlatiladi. Masalan, inglizcha asosga o'zbekcha qo'shimchalar qo'shib yangi shakllar hosil qilinadi: "like-lar", "post-chi", "chatlashmoq", "download qildim". Bu esa terminlarning chuqur integratsiyalashganini anglatadi. Shuningdek, semantik kengayish hodisasi ham kuzatiladi. Ayrim inglizcha terminlar asl ma'nosidan kengroq yoki boshqacha ma'noda qo'llanmoqda. Masalan, "story" so'zi faqat ijtimoiy tarmoqdagi vaqtinchalik postni emas, balki umumiy "holat" ma'nosida ham ishlatiladi.

Muhokama

Inglizcha texnologik terminlarning yoshlar nutqida barqarorlashuvi globalizatsiya jarayonining tabiiy natijasidir. Bugungi kunda ingliz tili nafaqat aloqa vositasi, balki texnologiya va innovatsiyalar tili sifatida ham yetakchi o'rinni egallaydi. Shu sababli yangi tushunchalar ko'pincha inglizcha shaklda qabul qilinadi. Yoshlar orasida inglizcha terminlardan foydalanish ko'pincha zamonaviylik, innovatsion fikrlash va global madaniyatga yaqinlik belgisi sifatida qaraladi. Bu esa ushbu birliklarning tez tarqalishiga olib keladi. Shu bilan birga, qisqa va qulay shakllar kommunikativ samaradorlikni oshiradi. Biroq bu jarayonning salbiy jihatlari ham mavjud. Ayrim hollarda o'zbek tilidagi mavjud muqobillar e'tibordan chetda qolmoqda. Masalan, "yuklash" o'rniga "upload", "foydalanuvchi" o'rniga "user" ishlatilishi tilning ichki imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanilmayotganini ko'rsatadi. Tilshunoslar fikricha, bunday holatlarda muvozanatni saqlash muhimdir. Ya'ni, zarur o'zlashmalarni qabul qilish bilan birga, milliy terminologiyani ham rivojlantirish lozim. Aks holda, ortiqcha o'zlashmalar tilning milliy xususiyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, inglizcha texnologik terminlar o'zbek yoshlar nutqida keng qo'llanib, asta-sekin barqarorlashib bormoqda. Bu jarayon raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va global kommunikatsiya bilan chambarchas bog'liq. Terminlarning fonetik, morfologik va semantik moslashuvi ularning til

tizimiga chuqur singib borayotganini ko'rsatadi. Kelajakda ushbu terminlarning bir qismi adabiy til me'yorlariga aylanishi mumkin. Shu bilan birga, tilning milliyligini saqlash uchun o'zbekcha muqobillarni yaratish, ularni ommalashtirish va ta'lim tizimida faol qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crystal, D. (2003). English as a Global Language. Cambridge University Press.
2. Haugen, E. (1950). The Analysis of Linguistic Borrowing. Language, 26(2).
3. Fishman, J. (1972). The Sociology of Language. Newbury House.
4. Holmes, J. (2013). An Introduction to Sociolinguistics. Routledge.
5. Yule, G. (2010). The Study of Language. Cambridge University Press.
6. Myers-Scotton, C. (2006). Multiple Voices: An Introduction to Bilingualism. Blackwell.
7. Abdurahmonov, G'. (2017). Hozirgi o'zbek adabiy tili leksikasi. Toshkent.
8. Rahimov, S. (2019). O'zbek tilida leksik o'zlashmalar masalalari. Toshkent.
9. Internet manbalari: Telegram, Instagram, YouTube platformalaridagi real foydalanuvchi izohlari (2024-2026).